

Astrid H. Roemer

Onmogelijk Moederland

2016 Prometheus Amsterdam

De literatuur plaatst ons voor de niet-verzoenbaarheid en de niet-verlosbaarheid van het lijden dat in een niet-herinnerbaar verleden is gebeurd. Geen macht hebben over de herinnering, aan het vergeten zijn overgeleverd, misschien is dat literatuur, misschien is dat 'leren denken met pijn'.

MAURICE BLANCHOT

Gewaagd leven

Ik zit op de betonnen dijk van de Suriname-rivier aan De Waterkant in Paramaribo. Vanaf deze plek kan ik het politiebureau zien waar ze jou vasthouden en de amandelboom waar ontvoerders mij ooit hebben achtergelaten. Ik zie de steiger van het veer naar het dorp van ons ouderlijk huis.

Ik kan voor het eerst duidelijk schatten hoe breed de rivier is die ik op een zondagmiddag heb overgezwommen. Ik zal het nooit meer willen herhalen. Voor niets. Voor niemand. Het is een wonder dat ik het heb gehaald, die duizend meter dwarsover, als ik zie hoe krachtig zij afwatert naar de oceaan. Ik word helemaal nat van de golfslag.

Ik vermoed dat ik ben herboren als een volwassen creool. Toen ik zonet met de mensen de kerk uitliep heb ik met opzet getrapt op de voet van een vrouw. Zij kon het duidelijk voelen. Ze keek verschrikt mijn kant op.

Straks ga ik naar het loket voor een kaartje van de veerboot om voor het eerst naar het huis van mijn vader aan de overkant te gaan om Moederdag te vieren.

Verhaal een

Alleen Iris had niet gelachen toen hij Morgenstond met woorden ‘een Spaanse bok’* gaf. Want wat hij er deze keer uit gooide was werkelijk zo gewelddadig dat het geen zin had om nog ‘bij Nederlands’ te blijven.

Hij was meteen opgestaan en had zijn blik langs de gezichten van zijn klasgenoten laten glijden. Iris hield de handen tegen haar wangen aan gedrukt. Haar ogen keken niet hem aan maar staarden in de richting van Morgenstond. Het was alsof zij en de docente Nederlands de adem inhielden om hem weg te laten gaan voordat er iets vreselijks gebeurde. Alsof zij met haar blik de docente troostend in bedwang hield.

En terwijl de klas nog lachsalvo’s op Morgenstond en hem afvuurde had hij iedereen de rug toegekeerd en was vertrokken.

Het was een onuitgesproken afspraak dat zijn broer en hij elkaar onmiddellijk inlichtten over hun conflicten met docenten en anderen. Waarom ze dat jaren zo deden wist hij ook niet meer. Niet dat ze problemen hadden op school. Zijn broer was geen uitslover: hij had zelden zijn taken af, maar hield de schoolkrant gaande en de schoolfeesten levendig. Als er dus al een Mus op het matje werd geroepen dan was het die ‘bosreiger’, die waakzaam blijft en altijd hoog vliegt.

Dan kwam zijn broer vragen wat er was voorgevallen, dan was hij er met wat krachttermen snel uit, dan keek zijn broer hem aan met die blik van een cupido. Maar hoe had hij het ooit kunnen uithouden zonder de tederheid van Hagith.

Toch had hij geen behoefte om langs zijn broer te gaan. Dit conflict lag anders. Hij had iets van schrik gevoeld. Alsof hij per ongeluk een grens had overschreden. Alsof hij helemaal alleen was komen te staan op een plek waar geen mens hem kon bereiken. Behalve dat hij het zelf had ervaren was het af te lezen aan het beeld van het meisjesgezicht met handen als vuisten tegen de wangen gedrukt.

* *Spaanse bok*: (eigenlijk) uiterst gewelddadige vorm van lijfstraf in de koloniale tijd (Suriname)

Terwijl hij zijn shirt uittrok en in zijn tas propte bedacht hij ineens dat alles anders was op zijn moeders verjaardag. Op haar geboortedag spookt het altijd. Alsof uitgerekend die dag gebruikt wordt voor de ontmaskering na het carnaval van nog eens twaalf maanden gezin hebben gespeeld. Hij heeft zijn vader wel eens horen schreeuwen dat er een vloek rust op de geboortedag van zijn vrouw. Maar hij heeft 'die man' reeds zo veel onzin horen beweren dat hij al wegloopt als die zijn mond opendoet. Toch heeft haar verjaardag iets van een wervelwind die de werkelijkheid ontbloot.

Hij zou vandaag alvast maar met naakt bovenlijf naar huis lopen. De zon van twaalf uur mocht aan zijn huid likken. Nabij de 'centrale markt' was het broeierig, rommelig en lawaaierig. Hij kreeg de neiging voortdurend diep adem te halen. Met de geur van riviervis en de geluiden van onbekenden is het leven aan de Heiligenweg een kermis van bedrijvigheid: Paramaribo in topvorm penetrerend in zijn lijf.

Als hij iets na middernacht op het balkonnetje van zijn slaapkamer stond, snuivend naar de oceaanlucht, dan wist hij zeker dat de waterkant die de Heiligenweg markeert er morgen weer zou zijn en ook op de nacht van zijn verjaardag. Het was dat stadsgezicht van water en lantaarnlicht dat hem vertrouwder was dan zijn dromen en veiliger dan de onbeweeglijkheid van een nachtrust. Een stadsgezicht als een nachtwacht die hem troost gaf.

En wanneer dan een docente voor wie hij meer openstond dan voor anderen in de klas met neergeslagen ogen opmerkte dat hij er weer 'opmerkelijk uitgeslagen' uitzag, dan bracht zij meteen iets in beweging wat minstens zo verwoestend was als een dijkbreuk in het hart van hun stad.

Geen mens hoefde dan ook van hem te verwachten dat hij ging uitleggen waarom hij Morgenstond zo moorddadig op haar plaats had gezet met een: 'Omdat de "merried men" vannacht weer eens niet bij hun echtgenotes sliepen.' Iedereen wist dat zij de vriendin van haar man persoonlijk haar trouwring was gaan brengen en acuut van hem was gescheiden. 'Morgenstond is een mannenhater' had iemand ooit op de buitenmuur van de school geklad. Hij had de verf verwijderd nog voor ze het schot-schrift had kunnen zien.

Zoals ze versteend naar de vloer was blijven kijken. Hij had zijn stem willen kwijtraken van spijt.

Het zweet gutste langs zijn oren naar zijn nek en borst. Hij kon voelen dat zijn kaken op pijn verbijten stonden. Zijn voetzolen brandden verschrikkelijk in de gympen.

Zo af en toe moest hij opzijspringen voor een wilde bus die overvol vlak naast hem stilstond om hem alsnog de kans te geven de marteling van de hitte en de kilometerslange smalle asfaltweg te ontglippen. Desnoods door op schoot te gaan zitten bij een van de passagiers die allemaal precies weten dat hij de tweede zoon van de predikant van het dorp is. Maar wat ze ook tegen hem riepen: hij bleef driftig in de berm springen en met lange passen doorlopen.

Besluiteloos ging hij op de reling van de brug zitten. Meteen naar huis gaan kon want het veer stond op het punt te vertrekken. Op zijn broer wachten was echter ook een mogelijkheid.

Hij wordt kwaad als hij zichzelf erop betrapt dat er meer mogelijkheden zijn dan de twee die zich meestal als vanzelfsprekend opdringen. Zoals bij zijn moeder die na ieder groot probleem met zijn vader in twee vluchtwegen blijft steken: haar echtgenoot nemen zoals hij is of van hem scheiden. Hij heeft tijdens een van zijn opblijfnachten nog zes andere mogelijkheden uitgedacht die echt te mooi zijn voor woorden. Maar sommige dingen zijn om uit te voeren en niet om uit te spreken.

Hij kijkt toe hoe het veer van zijn steigerplaats losraakt om naar de overkant te gaan. Altijd op precies dezelfde manier en altijd in precies dezelfde tijd. Soms moest het veer aan de palen blijven omdat er ergens een defect was geconstateerd en moesten er motoronderdelen uit het buitenland worden gehaald. Het kon weken duren. Dan nam iedereen gewoon een boot met buitenboordmotor heen en weer tot ze de veerboot weer konden horen dreunen.

De Platte Brug is voor hem meer dan een zwaar verouderde oversteekplaats aan een rivier. Deze brug heeft dingen meegemaakt tussen zijn ouders die veel beschamender zijn dan haar slechte onderhoud. En hoe de brug hem heeft gered toen hij de verdrinkingsdood nabij was. De brug heeft iets wat hem rustig maakt zodra hij het hout tegen zijn lijf voelt.

Was het niet waar meer dat hij op de terugweg van een van hun vakanties in het binnenland op deze zelfde brug werd opgetild door zijn vader, hoog genoeg om de witte toren van de ambtswoning te kunnen zien waar zijn ouders graag in wilden wonen als hun kinderen in de hoofdstad naar school moesten? En bij deze brug heeft hij jaren later zijn vader aan zijn moeder horen beloven dat alles anders zou worden, beter, zodra hij rustig gevestigd was tussen de moslims.

Hij had ook op Iris kunnen blijven wachten bij de Chinees tegenover

de school. Zogenaamd om te informeren wat er na zijn wandaad in de klas was voorgevallen. Want waarom had zij op dat moment gezeten zoals ze zat: handen stijf tegen de wangen en de blik vast op Morgenstond. Maar Iris zag hem al staan met zijn van ongemak vertekende gezicht. Zijn zusje had hem op een keer lang genoeg bekeken om met stelligheid te beweren dat hij waarschijnlijk nooit een vrouw zou vinden door dat gezicht van hem, dat meestal op onweer staat. Hij had meteen besloten zijn woede vooral voor meisjes en vrouwen te verstoppen. Niet dat hij aardig gevonden wil worden. Maar zijn boosheid is niet bestemd voor wildvreemden.

Hij liet zich van de brug afglijden. Hij pulkte het shirt uit zijn boe-kentas. Hij schoof het met één hand over het hoofd: een ogenblik wil hij helemaal in het kledingstuk verdwijnen. Maar dan is er de stem van zijn broer die uit een bus is gestapt en de brug oprent met een: 'Ma's zuster is uit Holland gekomen speciaal voor ma's verjaardag.'

Hij was gewoon blijven staan zoals hij stond. Verschrikt. Verheugd. Verwonderd.

Het was een schok om te weten dat ze weer eens voor veertig dagen in hun land was. En dat een heleboel dingen anders zouden worden. Bijvoorbeeld: het middageten is ineens een belevenis omdat iedereen dan ook helemaal aan tafel zit. En omdat zijn moeder opgewekt over de avonturen met haar eigen vader begint te vertellen. Soms kon hij zijn ogen niet geloven, die gleden van het gezicht van zijn moeder naar dat van haar zuster. Alsof hij opeens gezegend was met meer dan één moeder. Vooral als ze het hadden over hun kinderjaren, dan hield hij de adem in van verbijstering: dat stemgeluid, die gelaatsuitdrukkingen, hun handen. En die verhalen over de dingen die voorbij zijn.

Grootmoeder zat er wel eens met tranen bij. Ze had verklaard dat ze moest huilen omdat ze haast niet kon geloven dat die twee volwassen vrouwen in haar buik zijn begonnen. Maar zijn moeder beweerde dat haar moeder verdriet heeft omdat haar dochter zo ver weg blijft wonen.

Alleen zijn vader zat erbij alsof de wereld geen voor- en geen achterkant kent, geen traan en geen lach. Hij bleef druk in de weer met het speenvarken aan het spit, met het roeren in allerlei dipsausjes die hij naar eigen zeggen tijdens het roosteren van het beest bedacht. Zijn vader bewoog zich tussen de bloed- en aanverwanten alsof zij op een filmset zaten en hij die ene romantische scène steeds opnieuw moest spelen; en er mocht vooral helemaal niets misgaan.

Soms sprak hij zijn vrouw met 'mijn schat' aan. Hij heeft zijn vader zijn

moeders wang zien strelen. En hoe die dan in lachen uitbarst.

Hij had vaak geprobeerd om het ongedaan te maken maar de gedenkwaardigste ervaringen hebben altijd met zijn ouders te maken. Hij had gehoopt en gestreden om met de jaren los te raken van hun wederwaardigheden. Want ook al bleef iedereen maar roepen dat hij zowat het evenbeeld is van zijn vader; hij zal aan de wereld heel wat anders dan het evenbeeld van zijn vader laten zien.

Misschien is met dit verlangen de droom begonnen om astronaut te worden. Zijn vader heeft al moeite om op een schip rechtop te blijven staan maar zijn zogenoemd spiegelbeeld zal wandelen in de atmosfeer.

Onvoorstelbare ervaringen zullen de herinneringen aan zijn jeugd verdringen, er heerlijke voor in de plaats stellen. En op een goede dag zal hij 's nachts naar bed kunnen gaan zonder de wens uit te spreken dat MM er de volgende dag niet meer zal zijn.

Met die hoop was hij blijven staan waar hij stond, op de elfde plank van de brug en was het Hagith niet gelukt hem mee te slepen. Zijn broer was jodelend opgegaan in de massa. Een stroom van passagiers blies een huilbui weg. Resoluut had hij zijn rug naar de rivier gekeerd en was tegen de looprichting van de mensen in gegaan.

Het veer stond weer op het punt van vertrek. Zoals iedere werkdag om veertien uur was De Javaan bij de steiger veranderd in een bar vol prattende mannen en schaterlachende vrouwen. De meisjes achter de toonbank kenden hem en zijn familie. Ook al had hij geen cent op zak, hij kon er krijgen wat hij wou. Met een rode softdrink in de hand had hij zich tussen wat mannen genesteld. Zijn gebaren wekten blijkbaar vertrouwen want niemand keek vreemd op toen hij met overslaande stem om een sigaret vroeg. Hij deed niet zijn best om de gesprekken te volgen. Hij liet zijn blik over de gelaten van de mannen glijden. In het geroezemoes van hun stemmen, het gelach van vrouwen, in de nevel van uitgeblazen rook kwam hij helemaal bij.

Hij stond weer als tienjarig kind op de vijfendertigste verjaardag van zijn moeder een lied te zingen, nadat ze de ochtendzegen van het bisdom in de stad had gekregen. Eerst begon zij te huilen, dan haar zuster, dan haar moeder, dan Rubi, dan de dromenvrouw en aan het eind stonden al de gasten met zakdoeken hun mascara te beschermen.

Hagith had in een dankwoord gezegd: 'Waar de zon schijnt voel ik warmte, waar de wind waait voel ik lucht, waar het regent voel ik nattigheid, waar Onno is voel ik ouderliefde.'

Niemand had hem aangesproken maar opeens was hij opgewekt opgestaan met de mededeling dat zijn moeder jarig was en haar zuster speciaal uit Holland was gekomen.

Zij had hem in geen maanden geschreven, die zuster van zijn moeder. Maar in de agenda die ze hem aan het begin van het schooljaar had gestuurd stond in haar handschrift: 'Alleen dromen komen uit want de rest is bedrog.' Voor zijn broer en zuster had ze ook een wens neergepend maar volgens zijn vader raakte wat er in zijn agenda over dromen en bedrog stond werkelijk kant noch wal, en dat betekent dat hij iets waardevols uit Holland heeft ontvangen: zijn vader keurt alles van landgenoten in het buitenland af.

Hij nam de brug in vijf sprongen en klom op het veer. Het was weer een middag met een adembenemend uitzicht op de rivier, de bosrand en de verte. Wanneer hij uit school kwam dan was het eerste wat hem dagelijks aangreep de lucht. Natuurlijk is die voortdurend blauw. Maar het gaat niet om die kleur. Het hemelsblauw dat de aarde omsluit en dat maar niet ophoudt overal te spiegelen doet hem denken aan zijn moeder. Reeds als kind van vier wist hij het: ik ben voor eeuwig in haar, zelfs al lig ik niet meer in haar lichaam. Precies als de planeet die losgeschoten is uit de buik van de schepping en een eigen leven leidt onder de wetten van haar scheppende kracht. Misschien is reeds daar zijn verlangen om ruimtevaarder te worden begonnen. Alsof hij door de ruimte te doorklieven terug zal kunnen reizen in de tijd verder dan de samensmelting van eicel en zaadcel die hem dit lichaam hebben gebracht. En die ouders.

Hij deed de ogen dicht om alleen nog maar de beweging van de veerboot in het water te horen.

Eigenlijk gingen ze door voor een uiterst bevoorrecht gezin. Voor hem lag het aan de vrienden van zijn vader: de mannen met dure auto's en villa's, wier namen regelmatig in de krant stonden; de meesten met vrouwen en kinderen die er op ieder uur van de dag modieus bij liepen. Maar dat zijn vader als persoon in aanzien stond kon hij buiten diens vriendenkring nergens uit afleiden.

Zover als zijn eigen herinnering kan gaan weet hij dat zij altijd in goed onderhouden woningen hebben gezeten. En dat zijn moeder en vader de beschikking hadden over allerlei personeel.

Het was Hagith die hem op een avond had duidelijk gemaakt dat hun vader niet in de stad wou wonen om dit bevoorrechte leven voort te kunnen zetten, zonder er opmerkelijk hard voor te hoeven werken.

Het was na een ruzie tussen zijn ouders. En wat hij ervan had opgevangen was, dat zijn moeder meer dan genoeg had van het buitenleven en eens dicht bij haar ‘oude moeder’ wou gaan wonen. Hij had die ochtend staan luisteren; niet om te weten waar hun kwestie over ging maar om te beoordelen of het gekletter bij woorden zou blijven. In die tijd maakten zijn ouders voortdurend ruzies die hoog opliepen. Hij had gewacht tot zijn vaders bootsman en zijn moeders huishoudster er waren en had zich daarna naar school gehaast.

’s Avonds kon zijn broer hem alles in geuren en kleuren vertellen: hij en ma en Rubi wilden naar de stad. Maar wat zijn broer ook inbracht, voor hem bleef wonen aan het water een bestaansvoorwaarde. Het leven buiten de residentie had hem niet tot een ‘stadsversierder’ gemaakt en dat was heerlijk. Zijn broer had hem geduldig aangehoord en opgemerkt dat het om meer ging dan een mooi huis aan het water en een leven ver van de verleidingen van de stad, dat hun moeder ook recht had op een gelukkiger bestaan met kennissen die ze zelf kon uitkiezen; met theater, film, concerten; met flaneren langs modewinkels met haar dochter, haar moeder, een vriendin. Het had zo ernstig geklonken dat hij ver na middernacht naar zijn vader was gegaan. Die zat zoals gewoonlijk op het bordes naar de stadslichten te staren. Onbeweeglijk. Leeg glas. Stapel kranten.

Toen hij begon te praten had zijn vader het gezicht naar hem toe gekeerd en geamuseerd naar hem geluisterd. En toen hij was uitgesproken en begon te klappertanden van de koude oceaانwind die door zijn pyjama joeg had zijn vader gezegd: ‘Kom eens dicht bij je vader, jongen.’ Zijn vader had zelfs een arm naar hem uitgestrekt. Hij was verkild en kon niets met die open hand. Hij was bevroren blijven staan staren naar de man die hem riep zonder dat hij hem kon naderen.

Soms had zijn vader buien van openhartigheid. Dan had hij net te weinig gedronken om alleen maar vals of vrolijk te zijn. Maar soms ook had hij gewoon iets meegemaakt wat hem langdurig een ‘goed gevoel’ bezorgde. Bijvoorbeeld dat een dorpeling helemaal uit Boven-Suriname voor hem een groot stuk pakira* meebracht vanwege ‘goede diensten’; of dat een van zijn vrienden een advies van hem had gevolgd en hem met een kist cognac beloonde. Dan liep hij blootsvoets door het huis te neuriën, sprak zijn vrouw aan met haar meisjesnaam, zocht naar zijn kinderen.

Terwijl zijn broer en zusje steeds onrustiger werden was hij afwach-

* *Pakira*: wild bosvarken

tend. Hij wilde erbij zijn wanneer zijn vader vroeg om ‘iets warm’s’ met een ander stemgeluid dan ze van hem gewend zijn. Dan kan hij zien hoe zijn moeder opstaat, naar de keuken gaat, terugkomt met haar schort voor. Dan kan hij registreren hoe zijn vader zit op een leren armstoel, die niet van hem is; met zijn voeten op de salontafel, die ook niet van hem is, en roept naar zijn dochter: ‘Meisje van me, kom je vader zijn voeten een beetje verzorgen.’ Dan staat Rubi op, loopt naar het dressoir om de manicureset te pakken die zijn moeder ooit van haar zuster uit Holland heeft gehad. Dan kan hij luisteren hoe zijn vader met zijn linkerteen in Rubi’s hand, met een blik naar de keuken traag vraagt om de krant.

En hij herhaalt zijn verzoek met een stem die steeds milder wordt zonder dat de jongens zich verroeren. En zo’n situatie kan duren en duren tot zijn moeder met iets warm’s op een dienblad bij zijn vader neerknielt en met basstem herhaalt: ‘Kom jongens, MM vraagt allang om de krant.’ Meestal stond Hagith op. Want van hem was bekend dat hij geen dienst aan zijn vader wilde bewijzen; vooral wanneer die zo beminlijk werd.

Op zondag houden dagjesmensen stil om foto’s van de woning te maken. Soms wordt het huis zelfs gefilmd. Zijn moeder beweert dat het landgenoten uit Holland zijn die jeugdherinneringen willen ophalen. Ze heeft verteld dat Meerzorg een bekende vakantiebestemming is geweest voor schoolreisjes, voor kamperen met de padvinderij, voor zomaar een dagje de stad uit. Ook zij had als kind voor de ambtswoning gestaan en naar de verhalen over de immigratie van Javanen en Hindoestanen in het suikerrietdistrict geluisterd. De feiten zijn haar niet echt bijgebleven, de smaak van misbruik is zij nooit meer vergeten. En ze weet nog dat ambtswoningen overal in het land speciaal voor uitgezonden Hollanders werden gebouwd. En dat ze had gehoopt er nooit van haar leven een voet in te hoeven zetten.

Sinds ze er zelf woont heeft ze zich uit verzoening enigszins verdiept in de geschiedenis van het dorp en de woning. Niet de bouwstijl en het ontwerp interesseren haar. Ze wil vooral weten wie er allemaal in de zestien vertrekken hebben geleefd in die tweehonderd jaar.

Zijn moeder heeft dromen over gebeurtenissen die plaats hebben gevonden in de woning: feesten, rouwdiensten, geluk en verdriet. Ze heeft op klaarlichte dag een vrouw door de kamers zien lopen. En Rubi houdt vol dat ze kan voelen dat mensen toekijken wanneer het gezin in de salon bezig is.

Zijn vader heeft de berichten over het verleden van de ambtswoning

zwingend aangehoord en in iedere kamer een grote bijbel open neergelegd.

Voor hém is er duidelijk verschil tussen geloven en weten. Ook al heeft hij steeds meer van wat hij dacht te weten naar de gesloten ruimtes van het geloven moeten verplaatsen. Hij gelooft dat zijn moeder en zusje dingen weten over de woning zoals zij geloven dat hij dingen weet over мм. Maar de verhalen over zijn vader doen als lopend vuur de ronde terwijl de dingen van het huis zich verborgen houden. Eén keer maar heeft hij duidelijk iemand door de kamers horen hollen terwijl hij alleen thuis was.

Zijn grootmoeder heeft jaren kaarsen gebrand bij een heiligenbeeld om een 'eigen woning' voor haar dochter en kleinkinderen af te smeken.

Er waren dagen dat zijn moeder niet eens een gulden had om brood voor het ontbijt te kopen. Dan stond ze om vier uur in de ochtend op om cassave te raspen voor een soort maniokpap. Echt lekker was het niet; maar vooral omdat ze het bij de inheemsen van het land had leren bereiden at iedereen met heldenmoed het bord leeg.

In de meest kapitale ambtswoning van hun leven werd vaak een warme maaltijd opgediend die bestond uit de vruchten van de eigen tuinarbeid. Bananen, vier soorten groenten met verse peper in palmolie gebakken, geen vlees. Zijn vader vond dat deze soberheid tot een gezond lijf zou leiden en deed nooit moeite om aan extra geld te komen. Eigenlijk hadden hij en zijn broer geen klagen. Bij de eetkraampjes in het dorp kregen ze als zoons van de predikant en als kinderen uit de ambtswoning van alles gratis en op de pof, van viskoekjes tot rijstschotels, ook al had de predikant de kraamhouders dat verboden. Maar de moslims en de hindoes behandelden de predikant met respect maar ze deden met hun leven precies wat hun eigen leermannen* voorschreven.

Zijn vader was een leerman zonder gemeente. Een predikant zonder kerk was hij. De witgepleisterde toren van de ambtswoning was net zo'n leeg symbool als мм's verschijning in helderwit linnen pak. Toch vond het kerkelijk gezag in Paramaribo dat er 'een geroepen christen' op Meerzorg moest wonen als blijvend teken van hoop voor de heidenen. Zijn moeder had een keer in een scheldpartij naar zijn vader geroepen dat er slechts één heiden in het dorp rondliep, nota bene in naam van het christelijk geloof. Die keer had zij niet naar buiten hoeven te vluchten

* *Leermannen*: geestelijken